

۲۵۰۷۱۰۶

گردشگری ایران و ترکیه در مسیر ابریشم

تألیف: مرتضی خاکسار

آریا نقش ۱۳۹۷

سرشناسه : خاکسار، مرتضی، ۱۳۴۵-
 عنوان و نام پدیدآور : گردشگری ایران و ترکیه در مسیر ابریشم/ تألیف مرتضی خاکسار.
 مشخصات نشر : تهران: آریا نقش، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری : ۱۳۸ ص.
 شابک : 978-600-8904-74-8
 وضعیت فهرست : فیفا

نویسی
 موضوع : گردشگری-- ایران -- برنامه ریزی
 موضوع : Tourism-- Iran -- Planning
 موضوع : گردشگری-- ترکیه
 موضوع : Tourism-- Turkey
 موضوع : گردشگری -- ایران -- مدیریت
 موضوع : -- Iran -- Management Tourism
 موضوع : بناده ابریشم
 موضوع : Silk Road
 رده بندی کنگره : ۱۹۷ خ ۹۲/الف ۱۵۵ G
 رده بندی دیویی : ۴۷۹۱۰ .۵/۳۱۸
 شماره کتابشناسی ملی : ۸۴۸۰۰۹۰

تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۷۷۲۸۹
 www.arianaghsh20.ir

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر، روبروی
 خیابان وحید نظری، پلاک ۱۵۰، واحد ۱

گردشگری ایران و ترکیه در مسیر ابریشم

تألیف: مرتضی خاکسار

چاپ: چاپ اول - ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۰۴-۷۴-۸

*** کلیه حقوق مادی و معنوی این اثر برای مولف محفوظ است. ***

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار
۱۵	فصل اول: گردشگری، تاریخچه و مفاهیم
۱۶	۱-۱- تعریف گردشگری
۱۷	۱-۲- تعاریف فنی صنعت گردشگری
۱۷	۱-۳- تاریخچه گردشگری در جهان و ایران
۱۹	۱-۴- تاریخچه گردشگری در ایران
۲۱	۱-۵- صنعت گردشگری در ایران
۲۲	۱-۱- مفاهیم و ماهیت در گردشگری
۲۴	۱-۷- توریسم
۲۷	فصل دوم: گردشگری، الگوهای اقتصادی و اجتماعی
۲۸	۲-۱- توسعه گردشگری، فرهنگی، احیای غرور ملی است
۳۰	۲-۲- گردشگری و افزایش درآمد ملی
۳۲	۲-۳- جاذبه‌های فرهنگی
۳۲	۲-۴- تاریخی و فرهنگی
۳۳	۲-۵- الگوهای خاص فرهنگی
۳۴	۲-۶- فعالیت‌های جذاب اقتصادی
۳۶	۲-۷- عوامل توسعه گذار در توسعه گردشگری
۳۸	۲-۸- تبلیغات صحیح و اطلاع‌رسانی وسیع
۳۹	فصل سوم: گردشگری و عوامل توسعه و زیر ساخت ها
۴۰	۳-۱- گسترش حمل‌ونقل (بنادر، فرودگاه‌ها و شبکه جاده‌ای)
۴۰	۳-۲- جهانگردی و مسائل امنیت
۴۳	۳-۳- توسعه پایدار کشور در گرو گردشگری
۴۵	۳-۴- چشم‌انداز صنعت گردشگری در ایران
۴۶	۳-۵- جایگاه گردشگری فرهنگی در اهداف توسعه‌ای ایران

۴۸	۳-۶- استراتژی‌ها در جهت برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری داخلی و بین‌المللی
۵۱	۳-۷- توسعه گردشگری، راهی به سوی اقتصاد پایدار
۵۱	۳-۸- گردشگری و توسعه محلی یک قلمرو
۵۲	۳-۹- گردشگری و اشتغالزایی
۵۵	فصل چهارم مدیریت صنعت گردشگری و رویکردها
۵۶	۴-۱- نقش مدیریت در توسعه صنعت گردشگری
۵۶	۴-۲- صنعت گردشگری از دیدگاه اقتصاد
۵۷	۴-۳- صنعت گردشگری از دیدگاه اسلام
۵۸	۴-۴- وضعیت ایران در صنعت گردشگری
۵۸	۴-۵- جایگاه گردشگری ایران
۶۰	۴-۶- جایگاه صنعت گردشگری ترکیه در جهان
۶۱	فصل پنجم توسعه سه‌گانه گردشگری ایران و ترکیه
۶۲	۵-۱- توسعه و مفهوم آن
۶۳	۵-۲- توسعه پایدار و مفهوم آن
۶۴	۵-۳- همگرایی
۶۶	۵-۴- عوامل و زمینه‌های همگرایی
۶۸	۵-۵- مسیر جغرافیای جاده ابریشم
۶۸	۵-۶- کشور ایران
۷۰	۵-۶-۱- موقعیت جغرافیایی
۷۱	۵-۶-۲- آب‌وهوا
۷۲	۵-۶-۳- تقسیمات کشوری
۷۴	۵-۷- کشور ترکیه
۷۴	۵-۷-۱- موقعیت
۷۵	۵-۷-۲- آب‌وهوا
۷۷	فصل ششم: جاده ابریشم و نقش آن در توسعه صنعت گردشگری

۷۸	۶-۱- جاده ابریشم
۷۸	۶-۲- مسیرهای مورد استفاده
۷۹	۶-۳- تاریخچه پیدایش مسیر
۸۰	۶-۴- سیاست ایران در زمان ساسانی، در مورد راه ابریشم
۸۱	۶-۵- رقابت بین ایران و بیزانس و ترکان، بر سر جاده ابریشم
۸۳	۶-۶- سیر تکوینی جاده ابریشم
۸۴	۶-۷- جایگاه راهبردی ایران در مسیر جاده ابریشم به منظور توسعه صنعت گردشگری
۸۵	۶-۸- توسعه گردشگری در مسیر راه‌های ابریشم در کشورهای اسلامی
۸۶	۶-۹- مانگردی و پیشینه راه ابریشم در ایران
۸۹	۶-۱۰- راه‌های ابریشم آناتولی
۹۰	۶-۱۰-۱- جاده‌های ابریشم آناتولی
۹۰	۶-۱۰-۲- راه‌های ابریشم در آناتولی
۹۳	۶-۱۱- کاروانسراها و مراکز تجاری مهم در جاده ابریشم
۹۶	۶-۱۲- پروژه جاده ابریشم
۹۸	۶-۱۳- تنوع اقوام و فرهنگ‌ها در مسیر جاده ابریشم
۱۰۰	۶-۱۴- جاده ابریشم: امکانی نادیده در پیوند گردشگری و تجارت
۱۰۳	فصل هفتم: گردشگری ابریشم و موقعیت استراتژیک آن در جهان
۱۰۴	۷-۱- کارکرد مؤلفه‌های ژئوپلیتیک برای احیاء توریسم جاده ابریشم
۱۰۷	۷-۲- تجزیه و تحلیل ژئوپلیتیکی
۱۰۸	۷-۳- جاده ابریشم نخ ارتباطی تسبیح تمدن‌های بشری است
۱۱۴	۷-۴- ضرورت تدوین برنامه جامع گردشگری جاده ابریشم و اجرای آن در کشور
۱۱۵	۷-۵- هدف برنامه جامع گردشگری در مسیر جاده ابریشم
۱۱۶	۷-۶- تدوین استراتژی
۱۱۷	۷-۷- فرایند بازاریابی گردشگری در مسیر جاده ابریشم

۷-۸- ضرورت ارزیابی جذابیت‌های مسیر جاده ابریشم از نگاه گردشگران (مصرف‌کنندگان محصول).....	۱۱۷
فصل هشتم: تدوین استراتژی جدید مشترک ایران و ترکیه در صنعت گردشگری.....	۱۱۹
۸-۱- لزوم تقویت شورای مشترک ایران و ترکیه.....	۱۲۰
۸-۲- همکاری بخش خصوصی ایران با بندر ترابوزان ترکیه.....	۱۲۰
۸-۳- شرکت حمل‌ونقل بین‌المللی مشترک گذرگاه راه ابریشم.....	۱۲۰
۸-۴- مزایای ترانزیت از بندر ترابوزان ترکیه و احیای جاده ابریشم.....	۱۲۱
۸-۵- امکان استفاده ایران از تجهیزات و خدمات بندر ترابوزان ترکیه.....	۱۲۱
۸-۶- سرمایه‌گذاری ایران در بندر ترابوزان.....	۱۲۲
۸-۷- احداث ایستگاه بارش و مرکز لجستیک کالا در مرز بازرگان.....	۱۲۲
۸-۸- نقش گردشگر به عنوان تجار کشورهای مسیر جاده ابریشم.....	۱۲۳
۸-۹- توسعه اقتصادی منطقه در مسیر و ایجاد زمینه‌های جدید همکاری.....	۱۲۶
۸-۱۰- راهکارهای ایران برای تعامل با راه ابریشم جدید.....	۱۲۹
۸-۱۱- احیای دوباره راه بزرگ ابریشم.....	۱۳۰
منابع.....	۱۳۳

پیشگفتار

گردشگری، یکی از پویاترین فعالیت‌های اقتصادی عصر حاضر است که توسعه آن نقش مهمی در توسعه پایدار ایفا می‌کند. با نگاهی به محورهای توسعه پایدار می‌توان دریافت که این صنعت از طریق ترکیب و به‌کارگیری همزمان منابع داخلی و خارجی، منافع اجتماعی، اقتصادی، زیست‌محیطی و فرهنگی زیادی را در ابعاد کلان به همراه دارد. از بعد اقتصادی، گردشگری به عنوان یکی از عوامل بهبود و رشد اقتصادی محسوب می‌شود. چرا که این صنعت با فراهم آوردن زیرساخت‌های لازم به‌منظور دستیابی به شکوفایی اقتصادی، منجر به ایجاد اشتغال و درآمدزایی و افزایش ارزش منابع وارد شونده به محیط می‌گردد. فراتر از این، گردشگری تأثیرات مثبتی در تقویت ارزش‌های بومی منطقه، اثبات ارزش‌های فرهنگی، گذراندن جمیع به روی تأثیرات خارجی و توسعه توان بالقوه یک کشور می‌گذارد که امری شایان توجه است.

در کشور ما با توجه به پیشینه تاریخی گران‌بها و نیز موقعیت جغرافیایی آن، ظرفیت‌های فراوانی برای رشد و توسعه گردشگری در جهت دستیابی به اهداف یاد شده وجود دارد. وجود ظرفیت‌های فرهنگی و تاریخی، موقعیت‌های اکولوژیک، دسترسی به سواحل، وجود فرصت‌های سرمایه‌گذاری فراوان و غره گواه این مدعاست؛ اما متأسفانه این ظرفیت‌های فراوان به دلیل عدم وجود زیرساخت‌های مناسب، مدیریت نه چندان بهینه آن‌ها تاکنون مورد غفلت واقع شده‌اند.^۱

امروزه صنعت توریسم در دنیا یکی از منابع مهم درآمدزایی و درعین حال ازجمله پارامترهای مؤثر در تبدلات فرهنگی بین کشورها می‌باشد. در ایران نیز، کشور ایران با یک قدمت تاریخی چندین هزارساله و وجود جاذبه‌های سیاحتی و زیبایی ازجمله مراکز مهم توریستی در جهان می‌باشد. بااین حال پس از وقوع انقلاب اسلامی سهم ایران از این صنعت در دنیا کاهش چشمگیری یافته است درحالی که توریسم برای بسیاری از کشورهای درحال توسعه مهم‌ترین منبع درآمد محسوب می‌شود ولی در ایران کمتر از نیم درصد را شامل می‌شود. از طرف دیگر بالاینکه در دهه اخیر نرخ رشد ورود توریست‌های بین‌المللی

به ایران (بیش از ۲۰ درصد) نسبت به نرخ جهانی آن (۵ درصد) بیانگر افزایش فوق‌العاده ورود توریست‌های خارجی بوده است.

جاده ابریشم پس از پیوستن چندین جاده فرعی در چین از شهر **یان (xian)** آغاز شده و پس از گذر ۸۰۰۰ کیلومتر، سرانجام به قسطنطنیه و ونیز و - واریته است.^۲ صنایع ابریشم از دیرباز درجیات و زندگی ملت‌ها جایگاه مهمی را اشغال کرده و ابریشم و ادویه که از خاور دور آورده می‌شده برای دنیای غرب در روابط بین‌المللی نقش مهمی را ایفا نموده است. ابریشم هم‌چنین باعث شناخته شدن فرهنگ شرق از طرف غرب گردیده است. انتقال ابریشم و ادویه شرق توسط کاروان‌ها به غرب باعث ایجاد راه‌های تجاری از

٢. عبد الله، ١٣٨٧، ص ٩٨.

چین تا اروپا گردیده است. در این حرکت تجاری که از شرق به غرب کشیده شده بود از راه‌هایی که از قرون قبل از آن بود استفاده شده است. ابریشم، چینی، کاغذ، ادویه، سنگ‌های تزئینی و با ارزش بصورت وسیع از شرق به غرب انتقال می‌شد و در کنار این تجارت که با طی هزاران کیلومتر صورت می‌گرفته باعث تبادل فرهنگ بین قاره‌ها هم می‌شده است؛ و این راه تجاری به‌مرور زمان نام جاده ابریشم را به خود گرفته است.

جاده ابریشم علاوه بر اینکه به‌عنوان یک راه تجاری آسیا را به اروپا متصل می‌ساخته به فرهنگ‌ها، ادیان و نژادها که از او هزار سال به بعد در منطقه مرسوم بوده‌اند. غذای فرهنگی و تاریخی ارائه نموده است. جمهوری‌های ترک‌نشین آسیای میانه بعد از آنکه استقلال خود را بدست آوردند تجدید حیات، جاده ابریشم هم به‌عنوان یک راه تجاری و هم به سبب ارزش تاریخی و فرهنگی در دستور کار قرار گرفته و در این رابطه فعالیت جهت بازسازی بقایای بناهای جاده ابریشم، استفاده در مسیر راه مذکور آغاز شده است.^۱

جاده ابریشم به‌عنوان بزرگترین و قدیمی‌ترین میراث مشترک بشریت در طول سالیان متمادی از بالاترین کارکرد در زمینه مبادلات اقتصادی و فرهنگی مللی چون چین، هند، ایران، ترکیه ... برخوردار بوده و تاریخ و فرهنگ میلیون‌ها انسان را به هم پیوند داده است. این جاده نمادی ارزشمند از دانش، هنر، فرهنگ، تکنولوژی و توانمندی مللی است که به زیباترین شکل خلق و به یادگار مانده است. با مطالعه و بررسی شناخت مشترکات فرهنگی و تاریخی کشور ایران و ترکیه همگرایی را بین این دو کشور افزایش داد.